

sed Mandellum non refert, *tertia parte l. prima, ff. soluto matrimonio, num. 69.* sed in questione superiori, reddito instrumento, omne jus videtur translatum, quod in instrumento continetur, ut sepe dictum est: ergo male quidem donatione non presumunt Authores prædicti, qui contrariam sententiã defendunt; male etiam presumunt potius procuracionem, aut mandatum ad exigendum, quam donationem, cum non magis sit unum expressum, quam aliud, & sic potius præsumi debet donatio, cum de alio titulo nõ apparet, quoad jus contra tertium creditori competens ex Bertrando in *consil. 79. num. 8. & in consil. 4. ante num. 6. versiculo, & sic non videtur, lib. 3. & in consil. 213. sub num. 3. libro 7. aliã 8. Portio in consil. 36. columna finali, Alexander Raudensis de analogis, lib. 1. cap. 25. num. 63.* præterea, quia cum creditor simpliciter reddens instrumentum sui crediti, donare voluerit debitori jus contra illum sibi competens: sequitur quod etiam voluerit jus alterius debitoris donare, ne alioquin dicamus quod in eodem actu creditor habuerit animũ biformem, & varium, quod esset absurdum, ut in alio casu sic arguendo probavit Mandellus, in *consil. 560. num. 28. ubi num. 29. dicit ex hac solum conjectura, donationis titulum præsumi debere, ne etiam dicamus, quod una, & eadem res, & uno & eodem actu simpliciter facta, diverso jure censi debeat, contra text. in l. cum qui ades in fine, ff. de usucapionib. quam nonnulli exornant Abbas in *consil. 71. lib. 2. Tiraquellus in l. si unquam, C. de revocandis donationibus, in verbo, donatione largitus, num. 232. Menochius recuperanda possessionis, remedio 1. num. 36. 37. & 38. & in consil. 36. num. 38. lib. 1. Martinus Monter a Cueva decis. 5. Regni Aragon num. 79.**

29 Denique, nec urgent in contrarium text. in *dist. l.ultima, C. de pact. conventis tam super dote, &c.* quæ non recte contra Bartolum ponderatur, si animadvertamus, quod mulier interdum tres species bonorum habere dicitur, scilicet dotalia, extra dotem, & paraphernalia. Dotalia bona sunt, quæ expressim dotis nomine, & causa data fuerunt, quorum dominium, & administratio apud maritum residet constante matrimonio, intelligendo, ut plene explicavimus, *cap. 4. lib. 1. per totum.* Bona extra dotem sunt, quæ mulier apud se omnino retinet, nec dominium, nec administrationem viro cõcedit tacite, nec expresse, & in his nullum jus habet maritus. Bona denique Paraphernalia illa dicuntur, quæ mulier extra dotem in domum viri infert, quorũ dominium remanet apud ipsam mulierem; administratio vero est apud maritum *l. si ego, §. dotis, ff. de jure dotium, d. l.ultima, C. de pactis conventis, ubi sic explicarunt Glossa, & Doctores communiter, Guido Pap. quest. 468. col. 2. Baldus in consil. 478. Quædam sunt res, lib. 5. Alex. in consil. 42. num. 1. lib. 1. Socinus senior in consil. 82. num. 4. lib. 4. Chaffaneus in Consuetudinibus Burgundie, rubrica 4. §. 24. Glos. Sont heritages, Antonius Gomezius in l. 50. Tauri num. 20. in versiculo, item adde. Bonifacius Rogerius in consil. 45. l. 1. Fortunius Garfia in l. 1. num. 44. ff. de justitia & jure. Quædam diversarum questionum juris cap. 14. num. 24. late Menochius l. 3. præsumptione 8. ex num. 1. cum sequentibus, & præsumptione 9. n. 1. & 2. & in consil. 56. ex num. 2. usque ad num. 10. lib. 1. Fabius Turretus in consil. 7. num. 26. lib. 1. Barbosa l. parte, l. prima, ff. soluto matrimonio, n. 28. in vers. ad veram tamen resolutionem, & est optima partitæ lex *l. 17. tit. 11. partitæ, l. si ego, §. dotis, & in dist. l. 17. partitæ, & fatentur Baldus in consil. 132. in fine, l. 4. Decius in consil. 521. num. 2. Lara in l. si quis a liberis, §. si quis ex his num. 236. ff. de liberis agnoscendis, Barbosa tertia parte l. prima, ff. soluto matrimonio, n. 67. in vers. & sic non potest. Unde eo ipse, quod mulier voluit, ut ea bona essent extra dotem; ipsa tamen, aut instrumenta eo-**

rum tradidit marito, vel in domum ejus intulit, eidem videtur committere custodiam, & administrationem illorum, & dare mandatum ad exigendum: non vero aliquam donationem facere, ut expressum in *d. l. si ego, §. dotis, & in d. l. 17. partitæ, & sic observant Bald. in eodem §. dotis, & in l. finali, C. de sententiis, quæ sine certa quantitate, n. 5. Aretinus in l. de his, col. 2. C. de furtis Anton. Gomez. in d. l. 50. Tauri num. 20. in vers. Secundo potest habere. Menochius lib. 3. d. præsumptione 9. n. 2. Barbosa prima parte d. l. prima, ff. solut. matrimonio num. 29. in versiculo, sed si paraphernalia simpliciter. Alciatus regula 1. præsumptione 33. num. 2. in vers. sed tu considera, qui recte advertit, in specie d. l. ultima, C. de pactis. conventis tam super dote, &c. plura concurrere, ex quibus mandatum ad exigendum præsumi debet, nec tenetur maritus agens cavere de rato; & sic casus illius textus longè differt a casu prædicto, in quo omnino præsumi debet donatio, ex dictis supra. Et hæcenus de bonis paraphernalibus, de quibus, & praxi quoad ea hodie observanda, latius, remissivè tamen actum videre poteris *lib. 1. de usufructu, cap. 4.**

CAPUT XXIV.

De Legato quantitatis in pecuniis relicto an præcisè in pecuniis solvi debeat, quamvis pecunia in hereditate non sit?

Legatum Quantitatis in pecuniis sic relicto: *Lego Titio centum, quæ in pecuniis, ei præstari jubeo, aut lego Titio centum in pecuniis, utrum præcisè in pecuniis solvi debeat, etiam si pecunia in hereditate non sit?* ubi Simonis de Prætis distinctio, & responsio adducitur, quæ verè Romani, & Jafonius consultationibus non probatur, ab Authore noviter refellitur, & res ista meliùs quam antea erat, explicata relinquatur. *Burfati consilium 84. per totum libro primo, commendatur, ubi plenè ac eruditè agitur de debitore, qui ex pacto bona stabilia loco pecuniarum tradere potest: quæ, inquam, & cujus qualitatis bona tradere possit, & qualiter se habere debeat, ut electionem tradendi, si pecunias non habeat, non amittat: deinde, utrum hæres cum beneficio legis, & inventarii, teneatur satisfacere legatariis, aut creditoribus pecuniarum in pecunia; quando hereditas est solvendo, etiam si quantitates pecuniæ simpliciter legata fuerit, nec in hereditate inveniatur pecunia: ubi tres precipuè recensentur Doctorum sententiæ quas nullus antea sic distinctè adduxerat: Jacobi de Aren. & Cini sententia probatur, argutè, & subtiliter corroboratur, multaque adnotantur per authorem, quæ hæcenus ab alio nec dicta fuerant nec forsitan excogitata. Denique agitur de legato certæ quantitatis pecuniæ sic relicto, ut ex bonis, aut substantia, vel patrimonio defuncti sit solvendum, ad invito legatario, in pecunia numerata solvi possit? & casus Azevedo occurrens, noviter declaratur per Authorem, & nonnulla dicuntur de materia *l. non amplius, §. cum bonorum, ff. de legatis primo.**

SUMMARIUM.

1 Hujus capituli disceptationem, utilem quidem esse

2 in judiciis frequentem, nec ab aliquo hæcenus sic distinctè, aut absolute explicatam, ut longè majori, & latiori declaratione non indigeat.

2 Idcirco non absque maxima utilitate futurum judicasse Authorem, si congestis in unum, & breviter relatis his, quæ ad præsentem usque diem alii Authores in proposito tradiderunt additis etiam nonnullis, quæ, ut videbitur Lector, nullus antea sic dilucide explicaverat & vera; & notanda hujus rei resolutio tradatur.

3 Ut in futurum, quamplurima distinctè percipi valeant, quæ confuse quidem, & minus bene adnotaverant Scribentes in multis locis.

4 Pecuniarum certa quantitas cum legatur, veluti centum, aut quinquaginta, & jubet testator legatum in pecuniis solvi, veluti si dixerit: *Lego Titio centum, quæ in pecuniis illi præstari volo, aut lego Titio centum in pecuniis: utrum hæres præcisè teneatur legatum in pecuniis solvere, etiam si pecunia in hereditate non sit, & num. seq. usque ad num. 17.*

5 Ubi in primis refertur Simonis de Prætis in proposito casu distinctio, quæ Authori non placet & num. sequenti noviter & verè improbat.

6 Voluntas testatoris in relictis non totum facit, & omnino observanda est.

7 Testatoris verba, credendum non est, otiose, aut sine effectu prolata, sed potius sic debent intelligi, ut aliquid operentur.

8 Voluntas testatoris non observans, omni commodo ab illo proveniente, privari debet.

9 Pacto & conventionione contrahentium effici potest, ne sit locus beneficio Authent. hoc nisi debitor, C. de solutionibus, hoc est, ut debitor quantitatis, etsi careat pecuniis, non audiatur volens dare aliquid de bonis suis immobilibus in solutum creditori, quamvis alias pacto cessante possit ex illo textu.

10 Ergo multo magis effici poterit, voluntate, & dispositione testatoris in hæredem collata, quæ favorabilior est in jure.

11 Et circa personas honoratas omnimodo servanda est.

12 Testator enim, quem honoravit, & commodo hereditatis affectit, jure optimo sic onerare potuit.

13 Romanum in consilio 163. quem Prætis adducit, non loqui in terminis nostris: sed in diversis, aut contrariis quidem, prout hoc num. noviter, & verè adnotavit Authorem.

14 Debitor, qui ex pacto bona stabilia loco pecuniarum tradere potest, quæ, inquam, bona, & cujus qualitatis tradere possit, & qualiter se habere debeat, ut electionem tradendi, casu quo pecunias non habeat, non amittat, & ibidem de hac re commendatur Francisc. Burfat. consilium 84. per totum, volumine 1.

15 Jafonem in consilio 44. num. 7. volum. 1. non probare id, ad quod citavit eum Simon de Prætis, & ibidem questio proposita supra, num. 4. contra hæredem, & in favorem legatarii dissoluta.

16 Et Petri Sardi decisio 30. pro resolutione Authorem noviter ponderata, & ab eo sic explicata, ut in specie proposita ibi, juramentum non fuisse necessarium concludenti ratione probaverit.

17 Hæres cum beneficio legis, & inventari, utrum teneatur satisfacere legatariis pecuniarum in pecunia, cum legatum quantitatis simpliciter factum sit, nec plus adject testator, & num. sequentibus.

18 Et verè, attente prius, atque originaliter perlectis his, quæ alii hæcenus scripserunt, tres esse in proposito dubio opiniones.

19 Prima fuit opinio Bartoli, quæ & communior est, ut hoc. n. & sequent. demonstratur, ut si hereditas sit solvendo, nec venditio bonorum heredi in propriis bonis nomenclatum præstet quod hæres teneatur vendere, & solvere, vel aliter tradere ven-

denda: si autem potest ei nocere propter promissionem evictionis, tunc non cogitur vendere, sed sufficit dare bona in solutum, idque per text. sic intelligendum in l. finali, §. & si præfatam, in versiculo, sed et si legatarii, C. de jure deliberandi.

20 Alphonsum Azevedum nec distinctè, nec absolute questionem superiorem tractasse: fortassis hoc ideo, quod Burfatum, Prætis, Riminaldum, Surdum, & alios non prælegisset.

21 Contra communem resolutionem, de qua supra, n. 19. plurima obstat, quæ ab Authore adnotantur hoc num. & seq.

22 Inventarium non operatur, quin hæres voluntatem testatoris servare teneatur.

23 Tenetur enim hæres voluntatem defuncti adimplere, nec ei contravenire potest, quando aliquid ex hereditate percipit, licet Inventarium confecerit.

24 Secunda opinio refertur in questione proposita supra, num. 19. dicens, hæredem non cogi vendere ad solvendum legatariis, aut aliunde pecuniam querere, sed teneri dumtaxat bona hereditaria in solutum dare, juxta quantitatem legati taxata: idque in distinctè, sive damnum patiat, sive non, & etiam si emptores inveniat, vel non; in quo, ut vides, hæc secunda opinio distinguitur à prima.

25 Quæ originatè, & ante alios fuit Angeli; ut rectè expendunt Imola, & Alexander, Petrus Surdus expressim intelligit.

26 Sed vera non est, & concludenter hoc num. improbat.

27 Tertia in eodem dubio recensetur opinio, quæ & verior videtur Authori, & omnino amplectenda tenens hæredem cum beneficio legis, & inventarii, teneri satisfacere legatariis, & creditoribus pecuniarum in pecunia, quando hereditas est solvendo, etiam si quantitas pecuniæ simpliciter legata fuerit, nec in hereditate inveniatur pecunia, & num. seq.

28 Ubi in primis advertit Authorem, in quo differat superior opinio à prima, & secunda, de quibus supra, num. 19. & 24.

29 Deinde adducit pro ea fundamenta nonnulla, quæ multum concludunt, & num. seq.

30 Text. in l. si pecunia, 12. ff. de legatis secundo, utrum corrigatur hodie ex decisione l.ultima, §. et si præfatam, C. de jure deliberandi: & de intellectu illius textus, & infra, num. 36. & 37.

31 Distinctio, sed & ponit diversitatem in facto, non autem in jure, sed identitatem.

32 Pro opinione superiori duplex fundamentum expenditur, & n. seq.

33 Inventarium, non ob aliam causam introductum à lege dicitur quam ut tollatur occasio committenda fraudis ab hærede, ne scilicet valeat occultare bona hereditatis.

34 Item, ne hæres teneatur creditoribus ultra vires hereditarias ex propriis bonis.

35 Non autem in injuriam, aut damnum creditorum; ut aliud pro alio solvi possit.

36 Superiorem opinionem, quam cum aliis defendit Authorem, omnino teneendam esse, & in praxi servandam, utpote in d. l. si pecunia, probatam, & in d. §. et si præfatam, non correctam.

37 Nam ut diximus, text. ille dumtaxat procedit, quando hereditas solvendo non est, quo casu distinguitur, an hæres vendendo, damnum patiat, necne: id est an sine onere evictionis vendere possit necne; nam ubi hereditas est solvendo, indistinctè hæres debet satisfacere in pecunia: quod Roland. & Riminald. rectè probaverunt.

38 Hereditas cum solvendo est, & legatum quantitatis pecuniæ relinquatur, nihil interesse, an hæres inveniat emptores, vel non: nam indistinctè: sive inveniat, sive non inveniat, debet legatariis in pecunia solvere, etiam si pecunia in hereditate non sit.